

AHMET ATEŞ KIYIDA YAŞAYANLA ORTALIGA KURULAN

hayalci hücre: #75 ateş kitaplığı #2 | kıyıda yaşayanla ortalığa kurulan | ahmet
ateş ©2025 hayalci hücre | bu kitabın türkçe yayın hakları ahmet ateş ve
hayalci hücre yayın'a aittir. | yayına hazırlayan: alişan şahin | kapak tasarımı-
dizgi: nail düNDAR | baskı-cilt: repar tasarım matbaa, yenibosna merkez mh.
cemal ulusoy cd. no: 43 bahçelievler/istanbul (sertifika no: 40675) | 1. baskı
2025 / istanbul | isbn no: 978-625-6597-72-3 | sertifika no: 73832 | hayalci hücre
yayın lema yayıncılık basım dağıtım kırtasiye ticaret limited şirketi sinanoba
mahallesi aktay caddesi A3-27 blok no: 6a iç kapı no: 6 büyükçekmece /
istanbul | <https://hayalcihucre.com>

ahmet ateş

Okumayazmayı Afşarlı Haydar Tufan Dede'den kaptı (1957). Faşist ordu yönetimine karşı (1980) köylerde, kasabalarda, kentlerde sözlü gazete dağıtıcılığı yaptı (Eylül 1980-Mart 1981). Lübnan'da Demokratik Halk Cephesi'nde iş buldu. İsrail işgaline karşı direnişe katıldı (Haziran 1982). Suriye, Yunanistan, Almanya'da sürgünde yaşadı (1985-1992).

Yarına Doğru (1982), Gökyüzü (1986), Broy (1987), Kiraz (1993), Mavi (2003), Öykü-Şiir (2004) dergilerinde öykü, şiir, eleştiri yazıları yazdı. Sulucakarahöyük (2005-2012 Hacıbektaş) gazetesine haber, söyleşi, deneme, makale, eleştiri yazıları verdi. *İsla Negra Yolcusu* (roman 1993), *Yol Üzerine Düşünceler* (inceleme 2014) adlı yayınlanmış iki çalışması bulunuyor. Türkmenler ve Alevilik üzerine çalışıyor.

1. GİRİŞ YA DA TİN ÇAĞIRMA

9

2. DERLER Kİ ANTISTHENES BİR GÜN...

21

**3. KÖPEKSİNİN GÖRÜNÜŞÜ:
GİYİM KUŞAM, YEME İÇME**

43

**4. ŞENLİKLİ YAŞAM, SOKAKLAR, BAYRAM
YERLERİ, OKUL ÖNLERİ VE HADES**

89

**5. KÖPEKSİLERİN BİLGELİĞİNDEN
ÜÇ BEŞ GÖRÜNÜŞ**

239

**6. KÖPEKSİ, KİNİK, SINIK SÖZCÜKLERİNİN
AŞAĞILAMA VE SÖVGÜ OLARAK SÖYLENMESİ**

257

**7. SONUÇSUZLUK YERİNE
YA DA GEZEĞENİ "66"YA BAĞLAMAK**

293

8. KAYNAKLAR

295

1. GİRİŞ YA DA TİN ÇAĞIRMA

Derler ki İsa doğmadan uzun yıllar önce (412-325) varolan düzenin insana ve insanlığa zarar verdiğini görüp o düzenin kıyılarında yaşayan bir adam vardı. kıyıda kalarak, kurulu düzenin akışına kapılmayarak, her koşulda o akışın yanlışlarını, zararlarını, çirkinliklerini önce eyleyerek ya da başka bir yaşam kurarak, sonra da insanlara kendilerinin yaşayışlarının kötülüklerini, zararlarını, çirkinliklerini, yamukluklarını açıklayarak gündün güne o ortalıkçı ve ortalıkta olan düzen, o düzenin ortaya, orta yere çöreklinişi en azından insanlara gösterilebilirdi. hem de onları azarlayarak. bazen de onların yaşayışlarıyla dalga geçerek...

Adı Diogenes'ti, Sinoplu Diogenes (türkçede Diyojen). O zamanlar insanların gerek duymadıkları, devletlerin de küçük kentlerde yaşayan, kabacası on bin kadar insandan oluşmuş topluluğa bir biçimde buyurma, o kentlileri denetleme, onları yöneltme, yollarını buldurma ya da yönetme edimi dolayısıyla daha insan teklerine verilen bir soyadı yoktu. Bu yüzden Diogenes gibi başka insanlar da doğdukları yerin adıyla çağrılırdı.

Kişileri daha sınırlı, daha belirgin bir tanımlama biçimi ise topluluk adlarıyla, soylarla, soy yerleşkeleriyle yapıldı. Bu adlandırma yordamları oldukça yaygındı. Uzun yüzyıllar da bu gelenek sürdü gitti. İsa Mesih Nasıralıydı. Hacı Bektaş Horasani Horasanlıydı. Celaleddin Rumi Rumlıydu, Sadreddin Konevi Konyalıydı... Ozan Emrah Erzurumluydu. Medrese görmüş, yüksek katmanların dilini, düşüncesini, yaşayışını bilen “şair” Zihni Bayburtlu Zihni'ydi. Diogenes'in de yalnızca Sinoplu diye çağrıldığına ilişkin yazılı tanıklıklar var. Örneğin Maximus Tyrius Dissertationes'inde onu Sinoplu diye anar:

Pythagoras mor, Sokrates yırtık pırtık bir harmaniyle, Ksenophon zırh ve kalkarıyla, başkahraman olan Sinoplu ise öyküdeki Telephos gibi [dipnt. 26 Mysia kralı, paçavralar giyip bir heybe taşıdığı söylenir,] değnek ve heybeyle sahneye çıkmıştır. (Çevik, Kinik Felsefe Fragmanları,77)

Bu çağırma, her iklimde her çağda bu ayırlama, bu belirleme, bu ünleme insana yakışan, insanı oldukça ayırdedip açık eden, insanı toplulukta kişi kılan bir yordamdı derler. Çünkü bir insan havasını soluduğu, suyunu içtiği, ekmeğini çiğnediği yerin damgasıyla yaşardı. Çünkü bir insan büyüdüğü topluluğun yarattığı ve yaşattığı dille bakardı dağa taş, kurda kuşa ve de insan topluluklarına; insanın soyutladığı, düşüncenin konusu, nesnesi yaptığı kişiye.

Sinoplu Diogenes söyleyenlere, anlatanlara, duylanlara (Diokles'in anlatımına) göre devletin para kesme evinde yönetici olan babasının “sahte para basması”ndan dolayı sürgüne gönderildi. Başka bir Diogenes çağrılanın (Laertios, i.s. 3. yüzyıl, Roma genişdevleti ya da hanlığı uyruğu) aktardığı başka bir söylentiye göreyse bu “sahte para” işini Diogenes'in kendisi yapmıştı. (Eubulides, Diogenes Üzerine.) Yine başka bir söylenti de insan usluğuna ters gelse de Diogenes'in Pordalos adlı eserinde[?] “bu işi” kendisinin yaptığını yazması. Bütün bu anlatıların kesiştiği kavşakta göksel bir kalışmanın yattığı kesin. “Laertius'un bağlamında bu suçparanın değerini düşürmek” [dipnt. parakharaksai to nomisma] olarak ifade edilmektedir. Bu ifadede geçen fiil [parakharassein] “yeniden damgalamak, yeniden para basmak” anlamında da kullanılmıştır. [bk. Foucault, Özn. Yırlg. ve Hak. Csrt.] Burada nomisma kelimesi de önemlidir. Bu kelimenin ilk anlamı “yürürlükte olan

herhangi bir şey, adet, yerleşik kurallar bütünü, kurum”, ikinci anlamı ise “para”dır. ...

“Neticede tanrı ona kentin *nomisma*’sının değerini düşürmesini söylemiştir. ‘*Nomisma*’nın değerini düşürmek’ bu bağlamda Kinik felsefenin topluma uygulanması anlamında metafor içeren bir deyim olur, yani gelenekteki değer yargıları sirkülasyonunun dışına çıkmak ve geleneksel değerleri sorgulayarak değersiz kılmak anlamına gelir. Bu toplumsal ve politik yapıyı tümüyle değiştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır.” (Çevik 2020: xiii.)

Gerçek neydiyse de Diogenes sonunda Atina’ya gitti. Orada kentin var olan düzenini değiştirmeye, dönüştürmeye çabaladı. “Kurke’nin [L. Kurke, Coins, Bodies, Games, and Gold. The Politics of Meaning in Archaic Greece, -Eskil Greklerde Anlamın Siyasetleri. Metal Paralar, Bedenler, Oyunlar ve Altın(?) 1999] de belirttiği gibi *nomisma* Yunan kent-devletindeki [polis] düzen için kullanılan temel bir mecazdır, Diogenes’in vurgusu da kentin dayattığı geleneksel sistemin doğanın doğru yasalarından saptığı düşüncesidir.” (akt. Çevik: xiv) Ayrıca başka kaynaklar da Atinalıların toplu olarak insanca bir yaşamdan uzaklaştıkları için Diogenes’in orada ve Korintos’ta kaldığını anlatır. Bu seçim sayırlıkların bol olduğu yere hekimlerin toplaşması gibi bir eylemdir. “Bir Atinalı onu, Spartalıları [Atinalılardan] daha yüksek bir aşamada gördüğü, ama orada oturmadığı için, sorguya çekti. O, ‘evet’ dedi, ‘[hastalarını] iyileştirmeye çalışan hekim de sağlıklıların yanında kalmıyor.’” (Stobaeus, Anthologium, 1884-1912’den alıntılan Georg Luck, Köpeklerin Bilgeliği, s.137.).

Bazı söyleyenlerin öne sürdüğü gibi “korkusundan kaçtı” ya da sürgün edildi. Orada, o kentte “yerleşme-

den ve yerlileşmeden” yaşamını sürdürdü. Bir kentte eğleşir gibi ya da ev kurmadan, yurt tutmadan... Kentin serçeleri, güvercinleri, kırlangıçları, fareleri, kedileri, köpekleri gibi. Onların da bir yuvası var ama, demeyin sakın! Anlatanlar derler ki Diogenes’in yaşamı ama nasıl bir yaşamdı, hem de nasıl bir yaşam! Laertios’un anlattığına göre, bir gün birisi onu sürüldüğü için aşağıladı. Diogenes adama bu sayede filozof olduğunu söyledi. Yani her kötülük şaşırmayana, yerlileşmeyene, donup kalmayana yeni kapılar açmanın olanaklarını da sunar. Bir başkası Sinope halkının onu sürgünle cezalandırdığını söyledi. O da adama “ben de onlara orada kalma cezası verdim” dedi. Bu iki edimi birer ödek olarak alırsak hangisi ağır gelir acaba?

İşte onun yaşamı ölümünden bugüne “23. yüzyıl”dan fazla bir zaman geçmesine karşın yine de sürüyor. Bu bir dirimsel ölümsüzlük değil. Onun yaşayışını birilerinin bilerek ya da bilmeden onun yokluğunda sürdürmesi. Örneğin i.ö. 10’larda yazdığı düşünülen Sinoplu tanınmış “coğrafyacı” Strabon, kentinin suyunu içmiş ekmeğini çiğnemiş olgun insanları sayarken Diogenes’i ilk sırada yazar:

Kent mükemmel insanlar yetiştirmiştir. Filozoflar arasında Diogenes (*Kynik* felsefe mensubu) ve Timotheos Patrion; şairler arasında, komedi yazarı Diphilos; ve tarihçiler arasında *Persika* adlı yapıtın yazarı Baton vardır. (Strabon, *Geographika* 12, s. 24)

Öyle olmalı ki onun üzerine yazılan söylenen anlatıları okuyana, yazana, dinleyene, üstünde düşünene, dudak bükene, hoşlanana durmadan sorun çıkarıyor. Hiç ara vermeden, oluştan oluşa sıcraya zıplaya bugüne gelen bir yaşayış. Onun için evsiz barksız, yurtsuz yuvasız denilebilince yere, yerleşkeye, uzama, uzaya göre bir

konumlandırma nasıl yapılsın? O belirsiz yeri aşınca, devinimi, yaşam gibi bir kargaşayı bir yerde durağanlaştıramayınca anlatının, demenin, söylemenin elinde yalnızca sürüp duran bir süre kalmaz mıydı?...

Bu emsizlik de bu anlatıyı daha başlamadan “derlerkiyle diyorların ve diyecekler ki”nin arasında sıkıştırıp biçimliyor. Geçmiş durmadan şimdiye taşıyor Diogenes ve “okulu”. Sisifos’un çabası, Atlas’ın dünyayı omuzlayıp durması gibi bir uğraş. Okul da yerli yurtlu bir kavram. Çığır mı desek ondan çok önce yaşayan ve ondan çok çok sonra yaşayan köpeksilerle (kinik) Diogenes’inkine? Hani şu yol olmayandaki yolumsuya, dağda, ormanda, karda, kışta, buzda, çölde nereden nereye hiçbir sürede baştan sona izlenemeyen, yerde, uzamda asla izlenemeyen kesikli, kopuklu ancak bir varsayımla birleştirilebilen izler. Durmadan çatallanan, üçleşen, beşleşen çoğullaşan izler... Bir görünüp bir yiten, günde eriyen, esen yellerin getirdiği kumların altında kalan, sulara gömülen ve görünmezleşen...

Bilinen aktarılan ve görülen her yoksul çoğunluk ile her varlıklı azınlık ayrımı üreten düzenlemelere karşı her kalkışmada, karşı duruşta, devrimde Antisthenes, Diogenes, Menippos, Krates... ve onların yaşamlarının izleyicileri, o yiten izleri izlediklerini düşünen yaşayışdaşları, o yaşamların doğurduğu, yani o eyleyişlerin izleri düşüncelerle, duygulanımlarla, duyumlarla yer kat edip süre aldı ve bugün derken bile yitip duran o oluşlara, bozuluşlara, yeniden doğan yinelemelere iz bıraktı. Onların ünlenmeye, şanlanmaya, gerekenden fazla nesneyle yaşamaya, yaşamlarına başkalarının anlatılarının tanık olmasına gereksinimleri hiç olmadı. Adsız bir yaşam, ancak gerçekli ile doğrucu bir yaşam isteyip yaşadılar. Bu yüzden kendilerini var olan ve yalnızca yazıyla saptanıp bir kil kalıbına, bir kütüğe, bir papirüs yap-

rağına, bir kağıda ya da bilgisayarda bir dosyaya saplandığı, saptandığı için saltık tek sanılan altüstlü düzenlere karşıt, başka dünyacı olarak niteleyenler de onların yaşamlarını, düşüncelerini aşağıladılar. Olmazladılar. Söğdüler, alaya aldılar, lağlandılar, dalga geçtiler, neler neler! Onların adlarını, yaşayışlarını, tutum ile davranışlarını bir sövme, bir aşağılama, bir alttılığı düşüklüğü belirtme, bir artık olarak andılar: Kinik (kynikos, kyniskos/cynic, kelbi/köpeksi hepsi de kyon, köpek adıyla ilgilidir)! İngilizce sinik -/s/ yazaçla başlayan ise “çin” ile ilgili. Sineloji ise çince dil, kültür bilgisi. Ancak bir sövme, aşağılama olarak “sinik”in göndermesi Çin değil, köpeksiler, köpeksi öğreti (cynici/ cynices/Ekynise). Bütün bu yaygın tutum ile davranışlara karşın onlar var olan ortalıkta yaşamın dışında yeni bir yaşamı hiç de “o, bu, şu” ya da gelecekte bir zaman koşuluna bağlamadan beğenmedikleri, eleştirdikleri, alaya aldıkları, yok saydıkları, içine karışmak istemedikleri bir yaşamın kıyısında, karşısında onların yaşamlarına gülerek, onlarla dalga geçerek yaşadılar. Onları gözlediler, gözetlediler, onların yanlışlarını azarlayarak yüzlerine vurdular. Bunları da şıkıdım oynayıp onları iki sokak köşesinde, bir alanda eğlenceye çağırarak yaşattılar, yaşadılar. Laertios’a inanacak olursak, Diogene-nes bir gün bir sokak köşesinde gerçekleri açıklamaya başlarlar. Gelip geçenler hiç oralı olmaz. Sonra kuş gibi ötmeye başlar.

Bir defasında ciddi konulardan söz ediyordu, ama dinlemek için kimse gelmedi. Bunun üzerine kuş gibi ötmeye başlayınca ahali hemen etrafına toplandı. ‘Biri saçmalar saçmalamaz koşa koşa gelirsiniz, ama ciddi şeyler söz konusu olunca ağırdan alıp umursamazsınız’ diye onlara çıkıştı. (Laertios, v1. Kit. 27. Öbek.)

Antisthenes ile Diogenes ve onların felsefe çıkışı üzerine yazanlardan biri de alıntıda görüldüğü gibi D. Laertios (3. yüzyıl). Bence “Ünlü Filozofların Yaşamları...”ndaki bu “okul” vurgusu o yüzyılda güçlü bir dalga olan okullaştırmanın, okullaşmanın (Epiktotes okulu, Romalı stoacı ve Epikurosçuların okulları gibi, dolayısıyla kurumlaştırmanın, kurumsallaşmanın) bir övgü olarak benimsenmesinin etkisinde. Tıpkı şimdi iyice yaygınlaşan, hatta tek anlayış olarak saltıklaşan, bilginin ve bilmenin yalnızca bilimsel olduğu, özellikle “bilimsel” her bilginin okullarda, üniversitelerde üretildiği sanı dalgası gibi. Laertios da köpeksileri döneminin anlayışlarına karşı yücelemeğe çalışırken bir “okul” oldukları belirlemesini karşıt saydığı yaşam biçimiyle berkitir: “... felsefe okulu olarak kabul ediyorum, yoksa kimilerinin ileri sürdüğü gibi bir yaşam biçimi olarak değil.” (agy. 104.) Oysa C. C. Çevik’in yazdığı gibi, Kinikler yazmış olsalar bile onları kuram insanları olarak göstermek oldukça gerçekten, dolayısıyla yaşamlarından koparmaktır. Üstelik böyle bir çaba hiç de sonuçlandırılmaz.

Kinik felsefe teori ve pratiğin iç içe geçtiği bir ekoldür. Bu yüzden Antisthenes ve Diogenes’e ait fragmanları derlerken onlarla ilgili anlatıları teori ve pratik olarak ayırmak her zaman kolay değildir. Bu özellikle de yazdıkları değil, yaşadıkları ve anekdotlarda söyledikleriyle öğretisini yansıtan Diogenes için geçerli bir durumdur. (Kinik Felsefe Fragmanları, derleyen ve çeviren Çevik, xxi)

Burada “yaşam biçimi” sorununa girmeden, kırık bir tümceyle söylenebilir ki stoacılar, başta Laertios’un erişebileceği ve dönemindeki Romalı stoacılar (Demetrius, M. Rufus, Prusalı –bugün Bursa- Dion, Seneca, M. Aurelius, Epiktetos, Samasotalı –bugün Samsat- Lukia-

nos...) köpeksileri en önce “yaşam biçimleri”yle anarlar, yücelerler.

(Türkçede yaşam biçimini apaçık belirten, çok eskiden beri belirten bir kavram var; “yaşayış”. Türeme biçimine türeyiş, giyinme biçimine de giyiniş kuşanış denildiği gibi. Biçimli yaşam diğer biçimliler gibi doğrudan bir çeviri kavramı: “Hiçbir fikrim yok,” “sadece...değil, aynı zamanda...dır!” Daha ziyade, bir geniş terim, neticede, tabiri caizse ve diğer, ve benzer gibi. Sanki bir şeyi söylemek için diyanet işlerine/islamın şeyhine gidip şöyle dersek günah mı diye soracağız. Neden ille de kalıpla yazılacaksa deyim yerindeyse denilmez? Ya da “denilebilirse, diyebilirsem...? Çünkü simgesel dünyamız da imgesel dünyamız da, cinsel düşlemimiz -fantezi- de her ne varsa ötekilerin malı olan dine, inanca, onun izniyle olabilecek gerçekliğe gider de ondan. Yaşayış biçimine gelince, bu da full dolu, aralarında nüans farkı, hakikat ve gerçeklik, kavram mefhumu, temaşa, seyir ve bakış, enalttaki madunlar, mütevazı mütevazilik... gibi bir şey olsa gerek. Birkaç sözcükle biraz daha açıklamaya çalışayım: “Yoksa herkesin sahip olmadığı güç bir şeymidir?” (Platon, Alkiades, 129a, s. 80.) Bunun grekçede böyle söylendiğini önesürebiliriz. Yüksek düzeyde olası. Ancak bu türkçenin biçimlendirdiği bir anlağa yapıyabancı ya da yasyabancı, bunu bilemedim. Türkçe anlak, türkçe insan ilişkisi, insan dil ilişkisi...“yoksa herkeste bulunmayan güç bir şeymidir?” der. Ne mi var bunda? Sahip olmanın özümlettiği egemenlik, sahip olmanın yönlendirdiği mal sahibi olmak, bunlardan yoksunluğun kişiyi hiçlediği... İnsana dilden geçmeyen, dille bulaşmayan bir salgın yok. Dil en büyük taşıyıcıdır. Yazımın konusu dilbilgisi de; nasıl olsa isteyen istediği gibi zaten söylüyor demek, bırakınız yapsıncılıktır ki, dünyanın içinden

çıkamadığı altüstlü ilişkiler bunlardan dolayı da kolayca yayılarak bulaşıyor bence. Üstelik bu bulaşma, uslukçu yazma ve konuşma, çeviri, anlaksal yaratı... çökelige benzedi. Yağsız, tatsız tuzsuz... “I haven’t any opinion.” Bunu böyle düşünen, böyle duyumsayan, duyan söyleyen bir insan olabilir mi bu topraklarda? Toprakçı değilim. Nerede yaşama olanağı bulsam toprağım orası. Nerede hangi dili bulsam konuşmaya çabalarım. Ancak bırakın söylesinlerci de değilim; çünkü her söylenen sonra gelip bana da yapışıyor, bulaşıyor. Söyleyiş serbest, nasıl olsa birbirimizi pek anladığımız da yok demeyin sakın! Hiç olmazsa hala okuyanlar da var bu havalarda ve orda burda!)

Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri de ilgili bölümde (VI. bölüm) özellikle nerdeyse bütün anlatıda köpeksilerin yaşayışlarını art arda sıralar. Buna uymayan tek yer Laertios’un köpeksilerin yapıtları olarak gösterdiği çizelge sayfalarıdır (bugünkü gibi ya da geçmişin bugüne akıp bir insanı bir yazar kılmak için yapıtlarla yücelemede olduğu gibi. Çok özgün olarak Hacı Bektaş’ın bir medrese müderrisi gibi uydurulmuş yapıtlarla anılması gibi). Bu da (yapıtlı olma, hele çok yapıtlı olma) onun dönemindeki yücelemenin, ululamanın bir yordamıdır. Aynı Laertios Diogenes’in yapıtlarının dökümünü yaptığı yerde kendisinden çok önce yaşamış iki yazarın anlatısından bir alıntı yapar:

Sosikrates *Filozoflar Zinciri* adlı eserinin birinci kitabında, Satyros da *Yaşamlar* adlı eserinin dördüncü kitabında Diogenes’in hiçbir eseri olmadığını söylerler. Satyros tragedyaların da Diogenes’in dostu Aiginalı Philiskos’a ait olduğunu söyler... (Laertios, agy. 285.)

Bugüne geldiği gibi o zamanlarda da kişinin ne denli çok yapıtı varsa o kişi o denli uludur. Burada yapıt kav-

ramını yazılan anlatı, inceleme, araştırma, sorunlaştırma ve çözümler sunma olarak biraz darlaştırmayla anlamamız koşuluyla. Oysa gerek Laertios'un çağdaşları (3. yüzyıl) gerek ondan önce ve sonra yazanlar arasında bugün ulaşabildiğimiz yazılı kaynaklarda köpeksilerin yazmadıkları, yazılı bir yapıtı bırakmadıkları, yaşamı ya da eylemi, kılıgı öne çıkardıkları, önemsedikleri belirtilir. Şimdilik onların zamana kalıtı durmadan devredilen yaşamlarıdır, diyerek sözü keselim.

Onların adları köpeksilerdi. Arapçanın etkisindeki ekin alanında (bir zamanlar Ortaasya'dan Anadolu'ya, Arabistan'dan Karadeniz'in Kuzeyindeki bozkırlara dek uzanan bir bölgede) "kelbiler/kelbiyyun" (köpeksiler) denildi onlara. Nurullah Ataç'ın Samosatalı - bugüne kalan adı Samsat- Lukianos'tan(1944) çevirdiği Tanrıların Konuşmaları'nda Nurullah Bey'in notundan fransızca "*cynique*" (sinik), grekçe "*kyniskos*"un da köpeksi anlamına geldiğini öğreniyorum. Bu adı kendilerinin de pek aldırmadan, sanki kelebekçiler, karanfilciler demişler gibi karşıladıklarını da öğreniyoruz. Çünkü son çözümlemede tepkisel değiller. Çünkü aşağılanmaya aldırılmamak, öfkelenmemek de bir erdem. Çünkü başkalarının değerlerini tersyüz etmek temel bir yaşayış yolu. Tersine varolandan başka türlü bir yaşam içindeler. Bu yaşam da başkalarının onca karışmasına karşın edilgen, dışarıdan belirlenmiş, koşullanmış bir tepkisellikle asla sürdürülemezdi. Çağdaş bilimin, çağdaş gündelik yaşamın neden etki ya da neden sonuç indirgemesini o zamanlardan beri köpeksi eylemciler yaşamlarıyla eslemez olmuş görünüyor. Neden etki uslukçuluğu ya da mantıkçılığı ise bugün tekelci bilmenin yöntemi olarak en yeni görünse de bu uslukçu bakışlar, yordamlar, yöntemler köpeksilerden çok çok önceki dönemlerde de geçerliydi. En azından yaygın bildirilen

eskil Yunanistan’da Sokrates öncesi Grek felsefesi, geometrisi, fiziği, metafiziği bu savımıza örnek gösterilebilir. Eskil Yunanistan’ın öncesi başka uygarlıklar, Mısır, Mezopotamya, Çin, Hint, Sogdiyana...’da neden etkici dünya anlayışlarını ve bu anlayışların sonucu uygulamalar ve ürünler kazıbilim çalışmalarıyla ortaya çıkarılmış olup hayli zamandır çağdaş dünya müzeleri bunlarla doludur. Elbette bilimi özellikle 19. yüzyılda başlayan bir “yeni ortaya fırlayış” saymazsak. Elbette bilimi istemeden de olsa uygulamıyla (teknikbilimi) özdeşlemezsek, teknikbilgisini de yalnızca çağdaş olanlarla sınırlandırıp ve onu tek bilme yöntemine indirgemezsek!

Bu sorunlu girişten sonra yeni bir bölüm açarak köpeksilerin birkaçının yaşamı üzerinden köpeksi eylemenin, köpeksi yaşamla kaynaşmış bir edim olmuş bazı düşüncelerin, davranışların, tutumların kısa bir dökümünü yapalım.

~

2. DERLER Kİ ANTİSTHENES BİR GÜN...

Antisthenes Sokrates'in öğrencisiydi. Platon da. Laertios sanki Antisthenes'e hayranmış gibi yapıtının altıncı kitabını onunla başlatır. Kesik kesik, kısa kısa göndermeler, söylentiler, onunla ilgili söylenenler... insan bu tümceleri okurken bir de bakmış Antisthenes'e ayrılan sayfalar bitmiş.

Çalımından yanına varılmayan Platon ile alay ederdi. Bir gün bir şenlik alayında kurumlanan bir at görünce, Platon'a 'Bence sen de bu at gibi kurum sata sata yürüyebilirdin' dedi. Platon bu atı durmadan överdi de ondan. Bir gün Platon'u hasta yatağında yoklamaya gittiğinde, kustuğu tasa bakıp, 'Burada safra görüyorum, hiç çalım yok'dedi. "Bir keresinde Platon'un kendisi hakkında kötü konuştuğunu duyunca , 'İyi şeyler yapmak, ama hakkında kötü konuşulmak krallara özgüdür' dedi." (Laertios 2003:254)

Laertios'un anlatısı çizgisel ya da kronolojik olmadığından, üstelik çok az çizelgeleştirilmiş olduğundan canlıdır. Bir önceye bir sonraya koşturur durur:

Antisthenes oğlu Antisthenes Atinalıydı. Ama safkan olmadığı söylenirdi; onu bundan ötürü kınayanlara, "Tanrıların anası [Kybele] da Frigyalı" diyordu. Çünkü annesi herhalde Trakyalıydı. Tanagra savaşında kendini gösterince, Sokrates'e "İki Atinalının çocuğu olsa, bu kadar yiğitlik gösteremezdi" deme fırsatını vermesi de bundan kaynaklanıyor. Kendisi de, en eski yerliler olmakla övünen Atinalıları küçümseyerek, onların sümüklüböcek ve çekirgelerden daha soylu olmadıklarını söylüyordu. Başlangıçta hatip Gorgias'ın [sofist] öğrencisi oldu; <...> hitabet üslubunu kullanması buradan geliyor. (Laertios 2003: 251-2)

Sokrates'in bugüne gelmiş bir anlatısı yok. Ondan kalanlar döneminde (Ksenophon, Sokrates'ten Anılar...) ve daha sonra yazarların (Platon'un bütün sözleşileri/diyalogları) bugüne ulaşmış yapıtlarındaki, anlatılardaki kısa göndermeler ya da alıntılar. Sokrates denilince baştan sona Platon'un sözleşilerindeki kurgusal, çekişmeci, herkesi alt etmeye çalışan sofistleşmiş, yani çekişmeci, alt etmeci dolayısıyla Platonlaştırılmış Sokrates'i biliyoruz. (Platon'un Timaios'una, Gorgias'ına, Sofist'ine karşın ona "sofistleşmiş" denilebilir mi hiç, demeyin sakın! Şunu diyen Platon'a karşı da...: "onları sözde, başka güzel şeylerde bilgi sahibi sayıyorum. Ama, hiçbir tarafta yeri, yurdu olmayan, bir ilden öbürüne sürten bu adamların cenge, savaşımlara doğrudan doğruya gerek eylemleriyle gerek sözleriyle devlet işlerine karışan, hem filozof hem siyaset adamı olan kimse-lerin bütün yaptıklarını, bütün söylediklerini anlayacak halde olmamalarından korkarım." -Timaios, s.13-)

Oysa D. Laertios'a göre en azından bir de Antisthenes'in Sokrates'i var. Ayrıca stoacıların Sokrates'ine ne demeli peki? Yaşama en önce sürekli bir etik-le/uzdüşünceyle bakan bir Sokrates'e...

Bunları böyle düşünen yalnızca ben miyim? Hayır hayır! Böyle düşünmeye başladığımda çok canım sıkılmıştı. Halime bakmadan Hasan Dağı'na kara mı gidiyordum? Kendilerinden bir tümcecik bir kayıt bile kalmamış, belki de bu çığırda sayılan insanların hiçbirinin yazıya yüz vermediği bir ırmağı nasıl araştıraca-tım? Geriye önümde olan yordam okuduğum her yapıt-tan onlarla ilgili tümceler, öbekler, sayfalarla sınırlı bil-giler, söylentiler, anışlar, göndermeler toplamak. Böyle bir çığırdan insanlar yaşayıp geçip gitmişler miydi? Bir dönemlikler miydi? Onların yaşamları, dünyaya bakış-

ları, hoşlandıkları, sevmedikleri... şeyler, nesneler, düşünceler, duygular... neredeydi peki?

Belleğime saplanıp bedenimi acıtan aykırılığı konuyu serimleyen okuduğum kitapların bazılarında anımsayıp duruyordum. Ama ne yazacaktım, nasıl? Alıntılarla doldurulmuş bir derleme çekimi mi? Öyle başlayacaktım. Çekime başlayıp duygularım, düşüncelerim yönlendirdiğinde parmaklarımı, tuşlara vuran parmaklarımı yönlendirecektim. Başka yolları da vardı. Ancak “bütün yollar bu Roma” göndermelerine çıkıyordu. Olundu; bu dilde hiç yapılmamış bir şeye soyunma gözüpekliği vardı kendiliğimde.

Stoacılar, Epikürosçular, Kinikler, Yunan’ın tüm ahlakçıları hep Sokrates’ten gelmişlerdir –bu sadece, her zaman söylendiği gibi, üstadın öğretisini farklı yönlerde geliştirdikleri için değil, aynı zamanda ve özellikle Sokrates’in yarattığı ve Yunan dehasına pek de uygun olmayan davranışı, bilge davranışını aldıkları içindir. Bilgeliliğin içine kapanan filozof, ister insanlara ders vermek için, ister onlara örnek olmak için, ister sadece içsel mükemmelleşme çalışmasına kendini vermek için insanlardan uzaklaştığı zaman, orada yaşayan Sokrates’tir, daha da ileri gidelim. Sokrates’in felsefeyi gökten yere indirdiği söyleniyor. Ama, Platon’un Phaidon’da ona atfettiği ruh anlayışı Sokrates’in anlayışı değilse, yaşamını ve özellikle ölümünü anlayabilecek miyiz?... Platon’un diyaloglarında bulduğumuz ve ruhla, kökeniyle, bedene girişiyle ilgili olan mitler, yaratıcı bir heyecanı, Sokrates’in ahlaki öğretilerine içkin heyecanı Platoncu düşüncenin terimleriyle belirtmekten başka bir şey yapmıyor mu? “Mitlerle Sokratesçi ruh hali Platoncu diyalektiğin yanında korunmuşlardır ve mitlerle ruh hali arasındaki bağlantı aynen [bir konser

öncesinde] açıklayıcı programla senfoni arasındaki bağlantı gibidir; ..." (Bergson 2004: 55.)

Peki bugün bile "tek biliş olarak" sosyalbilgiler ile insanbilgilerinin neden bir tek Sokrates'i var? Neden bugün de felsefe denilince ilk akla gelen Platon'dur? Nasıldır ki felsefe kesile biçile onlarca bölüme ayrıldığına da bütün bölümler "kök, kütük, temel, başlangıç" olarak Platon'a çıkartılır?

Platon felsefe tarihinin en büyük ve en önemli filozof<larından biridir?>[udur.] Platon'un büyüklüğü onun hem bir *sistem* ve hem de bir *problem düşüncüsü* olmasından kaynaklanmaktadır. <...> Whitedad onun için, 'Bütün bir batı felsefesi tarihi Platon'a düşülen dipnotlardan ibarettir' demektedir. Phaidon ise Platon'un en önemli diyalog<larındanbiri>[u] olup, kendisine ait birtakım pozitif öğretiler olarak kendi idealar kuramını, ruhun ölümsüzlüğü ve ruh göçü öğretilerini öne sürmektedir. (A. Cevizci 1989, eğikleştirmeler, ekleme [...] ve çıkarmalar< ...>benim.)

Cevizci'nin anlayışı ki -Platon'un adlandırdığı-Batı akademilerinin anlayışıdır; Platon sorununu açık seçik serimler.

Burada bu sorulara, sorunsallaştırmalara, yanıt yetiştirmeye girmeden kısaca belirtelim ki Platon'a takılıp kalmak, onun zamanındaki diğer yaşamları görmemek, Platon'un öncesini sonrasını önemsememek, eskil grekya kentlerinden başka uygarlıklara bakmamak "kökçü, kökenci, başlangıççı düşüncenin" önde gelen bir tavidir. Böyle bir köken yoktur, vardıysa bile bunu bilebilmek olanaksızdır. Bilinebilse bile bunun bir canlıda bir odacıklık önemi, değeri, çözeceği bir şey yoktur. Vernant'la Naquet'nin yazdığı Eski Yunanda Mit

ve Tragedya'nın önsözünde acıyazgı/trajedi açısından bu kökçülük değerlendirilir:

Tragedya türü, tragedya temsili, tragedya insanı: fenomen bu üç yanıyla indirgenemez niteliklerle ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, kökenler sorunu bir anlamda yapay bir sorundur. Öncelilerden söz etmek daha iyi olur. Ve bunların açıklanacak olaydan çok başka bir düzeyde yer aldıklarını da kaydetmek gerekir.” (Eski Yunan'da Mit ve Trajedi, s. 15)

M. Foucault da bu önceliği ya da öncelliği şöyle belirtir:

kendilik kaygısının kendini gösterdiği pratikler bütünü, bu bütünü aslında çok eski pratiklerde, Platon ve hatta Sokrates'ten çok önce onun tarihsel temelini oluşturmuş davranma biçimleri ile deneyim türleri ve kipliklerinde kök saldığını yine de unutmamak ve sonuna kadar akılda tutmak gerekir. (Foucault 2019: 42.)

Evet, düşünce de her şeyden önce bir tavır alış, bir eyleyiş, birdavranış olmasına karşın. Evet bazen dolaylı, bazen doğrudan edimleyen felsefe, en başta düşünce üzerine düşünme eylemi olmasına karşın.

Platon'a karşı duruşlar olmuştur. Bu tümcedeki “karşıya” ondan daha önemli olan “Platon'unkinden başka” felsefeleri eklemek gerekir. Çünkü bu karşı duruşlar da Platoncudur birçok yönüyle. (Her karşı şey, bir şeyin karşısidir; böylece bir şeye sıkı fıkı bağımlı mıdır karşılık, karşıtlık? Halifeden sonra gelmeyi düşleyen muhalifler gibi, halifenin ardılığı aşkına hilafet nariyle yananlara benzeş...) Birçok karşı çıkış “Platon öncesi” Grek (Mısır, dolayısıyla Sümer) felsefesinden yararlanmıştır. (Bu tümceye felsefenin Platon'la başla-

dığını bildirenler elbette karşı çıkıp kör bilişsizliğime ağızlarının sağ kıyısıyla güleceklerdir belki. Bu önermenin zorunlu yuvası, felsefeyi var kalan yazıya yargılı ve yazgılı kılmaktır. Felsefe olsa olsa düşünceye, düşünümüne –kendisini düşünen düşünce yetisine, eyleyen düşünceye, kılan düşünceye- yazgılıdır. Yazıya değil. Tersi olsaydı Sokrates filozof mu olurdu? Çünkü bir şey yazmadı. Hep konuştu, eyledi, kişileri sorguladı, sıkılardı; kendinle ilgileniyor musun, dedi. Kendine özeniyor musun, yoksa kendine boş mu veriyorsun? Kendine karşı görevlerini yapıyor musun, diye usanmadan sordu sıkılardı kişileri. Frederic Gros (2004) Sokrates'in durumunu şöyle özetler:

Kinik temsilcilerden bize çok az şeyin kaldığı da doğrudur; bunun bir sebebi, öğreti içeriğinin görece ham olmasıyken diğer sebebi de, tıpkı hiçbir kitap yazmayan ve durmadan konuşan Sokrates örneğinde olduğu gibi, yazma uğraşına aldırmmalarıydı. (Gros 2004: 306) [Foucault, Hakikat Cesareti içinde: Dersin Bağlamı.]

Yine Platon döneminde yapılan bir felsefe olarak Aristoteles felsefesini es geçmek, üzerinde pek durmamak da Platon hayranı ve kapsayıcı olarak Platoncu olan yaklaşık 2500 yılın önemli bir gösterenidir. Platoncu dünya, Platoncu bin yıllardan bakılınca Aristotelesçi dünya hiç anlaşılamaz. Çünkü Aristoteles bugün olduğu gibi döneminde de ayrı bir filozoftur. Döneminde varolan bakışlara, anlayışlara, etmelere ve eylemelere karşıt değil, onlardan bütünüyle başkadır. M. Foucault gibi kartal bakışlı bir insanın vurguladığı da budur.

... felsefe teması (hakikate nasıl erişmeli?) ile ruhaniliğin sorusu (hakikate erişebilmek için öznenin bizzat kendi varlığında zorunlu olarak yapması gereken dönüşümler nelerdir?), bu iki soru hiçbir za-

man ayrılmamıştır. Elbette burada bir istisna vardır. Büyük ve temel istisna. Antik Çağ'da kuşkusuz ruhanilik sorusunun olabilecek en az önemi taşıdığı tek filozof olmuş ve kelimenin modern anlamında felsefenin kendisini kurmuş olduğu için “filozof” olarak adlandırılan kişi: Aristoteles. Ama herkesin bildiği gibi [ben bilmiyordum usta! Hala da bilmiyoruz.] Aristoteles Antik Çağ'ın doruk noktası değil, istisnasıdır.” (Foucault, Öznenin Yorum Bilgisi, 21.)

Konumuza dönersek bütün bu görevler Sokrates'in varoluş koşuluuydu. Tanrılar ona insanları uyandırma görevini vermişlerdi Epiktetos'a göre de. Suçlanması, yargılanması, ölümle ödeklendirilmesi ya da ölüm ödөгini kendisinin seçmesi insanlara kendilik kaygısını anımsatması, onları inandırması ve uluorta konuşmaları yüzündendi. Platon'un “Sokrates'in Savunması”nda ona söylediğı sözler, elbette Platon'un yaşamından taşan, Platon'un anlayışlarından ve yazdıklarından taşan Sokrates'indi. “Ben tanrının devletin başına tebelleş ettiği bir atşineğiyim; her gün her yerde dürtüyor, uyarıyor, azarlıyorum, ardınızı bırakmıyorum. Benim gibi birini kolay kolay bulamayacaksınız, yargıçlar, onun için beni esirgemenizi, kendinizi benden yoksun bırakmamanızı salık veririm.” (Sokrates'in Savunması, 30e, 31a) der. “Beni size tanrının gönderdiğini söylememin kanıtını mı istiyorsunuz?” (31b) diye sorduktan sonra, “...yalanlanamaz bir tanık çıkarıyorum ben ortaya: Yoksulluğum.” (31c) der.

Atinalılar'a türeli davranmalarını söyler, böyle yaşayanlara yaraşır bir armağanı anımsatır bu kesimde. Türeyi yazanlar, uygulayanlar da o armağanı Sokrates'e verir: ölüm.

Bütün yaşamında birçok insanın düşkün olduğı şeylere, varlıklı olmaya, paraya pula, aile bağları-

na, ordudaki önemli yerlere, siyasa yaşayışına, halk kurullarında, söylevler çekmeye, yönetim kurulu üyeliklerine, başkanlıklara, bu gibi şeylere hiç aldırış etmemiş bir adama verilecek karşılık ne olabilir? (36c) <...> Size ve kendime iyilik etmemi engelleyecek hiçbir yola sapmadım! Tam tersine, hepimize iyilik etmemi sağlayacak bir yol seçtim, herkesin kendini düşünmekten, kendi çıkarlarının ardında koşmaktan önce erdemi, bilgeliği araması gerektiğini, devletin sırtından yararlanmaya bakmazdan önce devlete bakması gerektiğini sizlere benimsetmeye çalıştım. Her alanda bu ilkelere göre davranmak gerektiğini söyledim. Böyle bir kimseye ne yapılır? Bir armağan verilmez mi Atinalılar yaptıklarına karşılık, ona yaraşır bir armağan... (36cd) (Platon 1993: 33)

Okuyan coşkuya kapılmışsa, genel olarak kendilik kaygısıyla başkalarına ve kendine iyilik yapma arasında bir ayrımı, bir çelişkiyi, bir tutarsızlığın varlığını varsayabilir. Ancak bu varsayım bugünle, bugünün tutum ve usuyla ağulanmışsak olanaklıdır. “Ağulanmayan” yalnızca Sokrates değil elbet. Sokrates’ten öncesi olduğu gibi asıl bizi ilgilendiren “öncelikle” ondan sonrasıysa, çağlar boyunca ağulanmayanlar hep kendilerine dayatılan düzenin kuyusunda yaşadılar. Ortaya, ortalığa kurulumayı “kötülük” olarak anladılar. Sokrates’in söylediği, anladığımız –hiç de bir yorumlama değil-, bencillik dışı bir uzdüşünme, uzdüşünümdür/etiktir. Öyle olmasa “size ve kendime” diye bir sav nasıl öne sürülür? Öyle olmasa yalnızca “kendi çıkarlarının ardında koşma”yı hiç olumsuzlar mı? Öyle olmasa “bu gibi şeylere...” yani üne, şana, baş, başkan olmaya değil, erdemi aramaya ve bilgeliği bulmaya yollar mı insanları? Bu bir yorum değil, tersine gerçeklik. Beğenene, iğrenene karşın orada duran bir nitelik, bir açık olan, bir olgu. Platon’un

sözleşilerdeki Sokrates eğitimde “hocacıdır”. Yönetimde filozofçudur... Foucault’nun gerekçelerini gösterdiği Platoncu izleyen vurgu, “zira kendilik kaygısı aslında her zaman, göreceğiz, hoca olan birisiyle ilişkiden geçme ihtiyacı olan bir şeydir. Hocanın elinden geçmeden kendi için kaygılanılamaz, bir hocanın mevcudiyeti olmadan kendilik kaygısı yoktur” (Foucault 2019: 54) ile yukarıdaki Sokrates apayrı Sokrateslerdir. Sözleşî küplerinden taşan da hocacı, felsefeci, yazar, varlıklı, takunyalı olmayan bir Sokrates’tir. Olmayan bir insan.

Bütün bunlar nasıl olmaktadır? Ta başlangıçta kendilik kaygısıyla, kendiyle ilgilenmeyle, kendine özenle kaynaşmış ötekilere karşı bir görev anlayışı vardır. Buna yaslanan bir davranış, tutum ve hiç savsaklanmadan ortaya konulan bir çaba... Köpeksilerin yaşamları ve bütün yaşam ustalarının kendilerine örnek aldıkları Sokrates bu. Yani Sokrates başkalarının işine karışıyor. Aman ben kendi işime bakayım, bırak kim ne istiyorsa yapsıncı değil. Çünkü tanrının tapınaktaki bilicisi aracılığıyla ona bu görevin, uyandırma, dürtme, doğurtma görevinin verildiğibildirilmiş... Ve tanrı Sokrates’in karşılaştığı her sorunda ona sesleniyor (demonuniçten gelen sesi).

İşte tam burada kendilik kaygısı siyasetle kaynaşır. (Foucault’un Öznenin Yorumbilgisi’ndeki bağlantısı.) Kendini yönetmek, kendini edimli yapmak başkalarını yönetmekle, yaşamı yönetmekle kaynaşır. Hatta dünyayı doğrulukla yönetmek yönlendirmekle de kaynaşır. Platon’un Kleitophon sözleşisindeki taşkın Sokrates “Peki, insan hep yenmek istediğine göre, bu yenilme [keyfine düşme]nasıl isteyerek olabilir? Olamaz; insan kendi isteğiyle doğru yolu bırakamaz. Akla sığmayan bu düşünüşü bırakıp, bunun tam tersini doğru bulmak gerekir. Üstünde durulmuyor zamanımızda. Oysa, dur-

malıyız, hem kendi yaşamamız, hem memleketimizin yaşaması, hem de bütün memleketlerin yaşaması için.” (Platon: c.1, s. 292) der. Öznenin, kendine özen gösterenin, kendilik kaygısı taşıyanın edindiği bilgi, bilginin kıldırıcı gücü aynı anda hem özneyi değiştirip dönüştürürken (erdemli olma) hem de ötekileri, kenti, topluluğu dönüştürüyor (bilgelik). İşte bu yüzden Sokratesçi kendilik kaygısı ve bilgelik, değişimi ve dönüşümü erek saydığı için yönetenlerce istenmez. “Ey insanlar, <...>ey canlarını başlarını para kazanmaya koyanlar! Boynunuzun borcu olan şeylerden hiçbirini yapmadığınızın farkında değil misiniz?...” (Platon, Kleitophon, c.1, 291) dediği için devletliler tarafından yıkıcı bulunur. Ortaliğa kurulanın bilgisi, hep kendi çıkarları içindir. Bununla bağlantılı olarak da bilgi, bilme, bilgelik, kendini bilmek Foucault’ya göre kendilik kaygısını bastırır. Onu etkisizleştirip yok eder. Bu kendinde bilgi, bilgelik 17. yüzyıldan başlayarak “kendi işine gömülmeyle” sonuçlanır. Elbette bu yollara sapmayan felsefeler, yaşama sanatları kabaca bilgi ile tinsellik/ruhanilik bütünlüğünü bozmayan yaklaşımlar hep olagelmıştır. Foucault’ya göre Spinoza, Hegel, Scho-penhauer, Kierkegaard, Husserl, Heidegger gibi çağdaş filozoflar bu bütünlüğü hep vurgulamışlardır. Yine çağdaş marksizm ve psikanaliz de bu iki yönü birlikte öne çıkarmışlardır. Belki de 19. ve 20. yüzyılda marksizm okumalarında iktidarı almanın gölgesinde kalan yön budur. Belki de Lukacs, Marcuse, Korsch, Bloch ve hatta Lacan, Reich ile Fromm bu gözle bir kez daha güncel okumalara, anlamalara, bilmelere, eylemelere alınmalıdır. Karen Horney’in kulağa bildik gelen şu tümceleri psikanalizin para yönelimli bilgiye, erke, egemenlikçiliğe yanaşmayan akımlarındaki kendilik kaygısı ile uzdüşünmecî ötekine karşı ödevler konusunu vurgular:

... Bu amaca giden yol, kendimize ilişkin sürekli artan bir ayırimsama ve kavrayıştan [kendini bil?]başka bir şey değildir. Bu durumda kendi üzerimizde kazanacağımız bilgi, kendi içinde bir amaç değil, kendiliğinden gelişim güçlerini özgür bırakmaya yönelik bir araçtır. Bu anlamda kendi üzerimizde çalışmak temel bir ahlak yükümlülüğü olarak kalmaz [kendilik kaygısı bir uzduşunmeyle/etikle birleşir] aynı zamanda gerçek anlamda temel bir ahlak ayrıcalığı da olur. Kendi gelişimimizi ciddiye aldığımız ölçüde bunun böyle olması da kendi arzumuz olacaktır. Ve özle (kendimizle) olan nevrotik saplantıdan kurtulunca, kendimizi gerçekleştirmekte özgür olunca, sevgide ve başkaları için tasalanmakta da özgür olacağız demektir. (Horney 1991: 13.)

Leninciliğin istenççiliği, bilinççiliği, kişisel “militanlık”ın parti ve sınıf örnekçeciliğinde yitirilmeden güncellenmesi ne yaman olurdu! Ve bunlara ek olarak ortak yaşamcı birçok anarşizmi kesen özgürlükçü, özerkçi, uzduşunmeci ve kişilikçi özneciliğin gerçekleştirilip var kılınması...

“Karşıtlıkta”, başkalıkta yararlanılan felsefe, şu çoğu zaman “Sokrates Öncesi” felsefe olarak adlandırılır. Onlara felsefeci adı bile dillerde başka bir adlandırma olmadığı için “...miş gibi” durur. Platon’un büyüğü öylesine işlemiştir ki felsefecilere, bilimcilere, yöneticilere, sanatçılara, bütün vahiyçi dinlerin dincilerine dünya bilinenli beri bütün oluşlar, bozuluşlar, yeniden yeniden oluşlar yaygın olarak Platon bakışıyla, altüstlü bir anlayışla anlaşılır, salt göksel belirlenmelerle anlatılır ve insan yığınları ve insan tekleri, insanın ürettiği tükettiği nesneler Eflatun’a (morun açıktan koyuya tüm boyaklarıyla) boyanır. Bu boyaklar geçmişte kalıp solarak yok olmadılar. İnsan topluluklarının, dünyadaki toplulukla-

rın yaşanılır bir dünya ilişkisi geliştirmesini ve yeniden kurmasını sağlayacak yaşantılar, yaşamlar, anlayışların, tavırların, davranışların uygulamaları Platonculuk, hıristiyanlık, anamalcılık gibi kurumlaşmalar ve işleyişler tarafından engellenmiş, engellenmektedir. Bu örtüler kaldırılmalıdır. Geçmişin insancıl, toplulukçu, özgür, bağımsız ve özerk yaşam örnekleri, onların bugünkü biçimlenmeleri ancak bu engellemeler kaldırılırsa yaygınlaşabilir. Bugünkü yaşamda süren, bugünkü yaşam biçimlerini ya da yaşayışları oluşturan iki örnekçe olarak Platonculuk ve hıristiyanlık üzerine konuşan Foucault, Öznenin Yorum Bilgisi derslerinde bu durumu şöyle vurgular: “Helenci model iki model tarafından örtüldü: iki başka büyük model tarafından, tarihsel olarak, daha sonraki kültürde örtülmüştür. Platoncu model ile hıristiyan model. Ben de tam olarak bu modeli [iki modelin dışında kalanları, olanları] diğer ikisinden kurtarmaya çalışacağım.” (agy. s. 218.)

Başta Antisthenes olmak üzere daha sonra yaşayan köpeksiler de Platon bakışının, Platoncu eyleyişin toptan eylemci eleştirisidir. Elbet bu eylemde Platon’un anlattığı Sokrates de birtakım boyutlarıyla, Platon’a sığmayan, ondan taşanlarıyla yürüyüşe ön sıralarda katılır. Onlar felsefeyi, Platoncu gök ve onun yansıması yer düzenini, Platoncu filzoflarla devlet yönetimini, kenti, Platoncu insanı, kentin yasalarını, kentlilerin değerlerini, tutumlarını, davranışlarını yaşayışlarıyla başkaldırdılar. Tıpkı Nietzsche’nin “Ahlakın Soykütüğü”ndeki gibi. Tıpkı yüz yüz yıllar sonra D. Nikulin’in açışladığı gibi varolan yaşamı başkalaştırmaya atıldılar, kalkıştılar.

Bu düşünceyle birlikte artık kent bireyi talihin tesadüflerinden kurtarmaz ve onun değer üzerine kurulu toplumsal düzen içindeki anlamını garanti al-

tına almaz, bunları yapacak olan artık bireyin kendi akli ve kendine egemen olmasıdır. Bu noktada Nikulin'in *parakharassein* fiilinin 'yeniden basmak' anlamından hareketle üzerinde durduğu gibi, 'değerleri yeniden değerlendirme' eylemi, yitirilen politik ve ahlaki değerleri aynı doğa ölçütüne göre geri getirmeyi amaçlıyor olabilir. Buna göre kent-devlet doğaya uygun olarak geri dönmeli ve yaşama-
malıdır, bu dönüş [bk. Foucault, Benin Kaygısı, Cinselliğin Tarihi 3. Kitap) tamamlanmamış ya da tamamlanamayacak olsa da denenmelidir. Dolayısıyla burada bireyin toplumsal ve politik varoluşuna ilişkin kategorik bir karşı çıkıştan ziyade, onun 'doğaya göre' ölçütüne göre yeniden düzenlenmesi hedefi vardır." (D. Nikulin, Diogenes, the Comic, or How to tell the Truth in the Face of a Tyrant 2016'dan –Diogenes, Gülünçlük ya da Gerçek Bir Tiranın Yüzüne Nasıl Anlatılır?- akt. Çevik, agy. xv.)

Köpeksiler kentlilerin zararına bir işleyişle yönetilen devletin düzeninindeki kentte değil, onun içinde, içindeki kıyısındaancak başka yaşamlar, yerleşkeler, oluşturmaya çabalayarak yaşadılar.

Felsefe yalnızca yazılan, konuşulan, atışması, çekişmesi yapılan bir şeyse, felsefe bir geçim aracı olarak yapılan lakırtıysa, felsefe kurulu düzene yol gösterici bir düşünceler derlemesiyse, felsefe uyumlu bir toplum yaratmanın, uyumcu töreleştirmelerin, uyumcu yasalaştırmaların, uyumcu ve durmadan olumlayıcı insanın yaratılmasının bir aracı olacaksa, felsefe bunları yaptığını düşünen kurnaz tilkilerin ünü, imreni, varlığı, birikimi ve türettikleri bebelerin soyluluğu ve kalıtıysa, felsefe okulcuysa, okulluysa, "akademiacı, likeon-cu"ysa ... bütün bunlardan başka bir şey olan ve yaşamış, yaşayan, yaşayacak köpeksiler, köpeksilikler elbette aşağı-

lanacak, lağlanılacak, dalga geçilecek, eğlencelik yapı-lacak kişilerdi, yaşayışlardı. Böyle davranılsın ki onla-rın kurulu her şeyi yıkıp dağıtma, başkayı kurma çaba-ları üzerine düşünülmesin, eyleneşsin, korkulsun, çe-kinilsin, yeter ki başkalık edimselleştirilemesin.

Aşağılanlara, aşağılamaya gösterilecek süreğen tavır nasıl olmalıdır? Her şeyden önce ikisini de sevmektir. Köpeksiler bütün hayvanları, bitkileri kısaca yaşam be-lirtisi gösteren her şeyi sevdiler. Kendilerine dönemle-rinde günlük yaşamda en çok aşağılan canlıyı ad alma-ları oldukça güçlü olasılık. Ancak köpek bu aşağılama-nın yanında ulu bir değer de taşımaktadır. Grek söylen-cesinde, ekininde köpek birçok ölümsüzün adı ve sim-gesidir. Hades'in bekçisi Kerberos korkunç bir köpek-tir. Sokrates'in Savunması'nda Platon Sokrates'e bir yerde köpek üzerine yemin ettirir: "Atinalılar, köpek hakkı için size doğruyu söylemek boynumun borcu, ..." (Platon 1993, c.1: 16) der. Buradan aşağılanan ve ulu-lanan "köpek" in çifte değerli olduğunu öne sürebiliriz. Bu çifte değer Freud'un totem kuramında tiksiniş ile ta-pılan yönlerle belirtilir. Çünkü "Greklerde" aynı dö-nemde köpeği aşağılayan bir anlayışın kayıtları da bol sayıda vardır. Böyle bir durum "doğruyu her koşulda söyleme yükümlüsü, gerçeğin söyleyicileri, açık sözlü-ler" (Foucault) köpeksilere, kendilerine ve çığırlarına neden köpeğin ad olarak verildiğini gösterir. Ayrıca köpeksi Menippos'un Hades'in bekçisi bir tanrı köpeğe seslenişi de köpeksilerin bu adı taşımaktan hiç yük-sünmediklerini gösterir. "Menippos: Söyle, Kerberos, ben de köpek olduğum için seninle hısımlık akraba sayılı-rız. Styks aşkına söyle, Sokrates buraya, sizin yanınıza indiği zaman nasıldı? Ne haldeydi? Senin gibi bir tanrı yalnız havlamaz ya! Canı isterse insanlar gibi konuş-masını da bilir." (Lukianos 2016: 143.) Ad verildiğini

diyorum, çünkü adlandırma çoğunda dışarıdan yapılır: çamurdan yapılan ve bedenine tin üflenmiş ilk insan nesnelere ad verir... yüzyıllar sonrası tektanrılı dinlerin bilgeleri de köpeğin cennete alınan dört hayvandan biri olduğunu söyler. Yedi Uyurlardan –Ashab-ı Kehf– biri de bir türlü çoban arkadaşını bırakmayan bir “kara-baş”tır. (Goethe Doğu-Batı Divanı’nda o yüce köpeği İslam anlatılarına dayanarak cennete gönderir:

Çoban bir mağaraya sakladı onları kendiyle birlikte/
Çoban köpeği ayrılmak istemez onlardan;/ Ko-
vulur, ayağı parçalanır,/ Ama olsun o yine sahibine
sokulur./ Böylece yaran olur mağara ehline,/ Ve
uykunun gözdelelerine.// (Goethe, Doğu-Batı Divanı,
311.)

Köpeksiler birçok uygarlıkta aşağılanan bir hayvan olan köpekle, köpeksilikle, köpekçilikle çağrıldılar, nitelendirildiler. Onlar da bunu benimsediler, kendilerine kat-
tılar, kendileriyle bağdaştırdılar. Onlar kurulu düzenin, işleyen ilişkilerin, geçerli değerlerin, özlemlerin, yönlendirmelerin, yönelmelerin, yönlendirilmelerin bir aracı kılınan bir felsefeye elbette karşıydılar. Onların felsefesi olsa olsa gerçekte bağlantısı içinde (parrhesia) yaşama sanatlarının, yaşama biçimlerinin, yoksul tarikat çileciliğinin (kendini güçlendirme alıştırmaları yordamları) ya da bu dünyada ancak erişilebilen azla yetinme anlayışlarının ve bütün bunlara karşın kendini azla yetinir kılma alıştırmalarının toplamıydı. Menippos yarı-ölümsüz Kheiron’ı yanıtlarken “akıllı insanların yaptığını yapmalı: yani dileklerimize bir sınır çekmeli, elimizde ne varsa onunla hoşnut olmak, dünyada dayanılamayacak hiçbir hal olmadığına da inanmalı” der. (Lukianos, Tanrılarla Konuşmalar, 151.)

Bu yüzden Antisthenes bir gün değil, bir yaşamboyu uğraştı Platonlarla, Platonculuklarla. Göklerde gezen,

parayla alınıp satılan, ün şan sağlayan, kent yöneticiliği sağlayan, kısacası dünyaya indiğinde de filozofuna asalaklık aşılıp başkalarının sırtından geçimleyen (dalakavuk, yalaka) bir felsefeyle uğraştı köpeksiler. Ve ne kadar az öğrencisi olduğuyla dalga geçen Atinalıların eğlenmelerine aldırmadan öğrencilerini ya da yaşamdaşlarını, yoldaşlarını Sokrates’e gönderdi. Bunu D. Laertios “... kendi öğrencilerine hep birlikte Sokrates’in öğrencisi olmayı salık verdi” (agy. 252) diye bildirir. İsteyen her kimse bugüne kalan Stoacı anlatılarda köpeksilerin Sokratesçiliğiyle, okul, para karşılığı öğretme, genç erkeklerin en güzellerine ulaşabilme olanaklı okulluklukla, özel öğretmencilikle, ilgilenmediklerini görebilir. Stoacıların, özellikle Samosatalı (bugün Sam-sat) Lukianus’un bu konuda Sokrates’e de söyleyecekleri vardır: Gelenekler, görenekler, töreler, yasalar izin verse de, onun değerlerini teryüz edip yeni değerler yaratmalıydın. Senin oğlancılığını yargılayıp ödeklen-dirmek istemesek de, geleneklerin oğlanseverliğini “düşünebilmek, ifade etmek, söyleme geçirmek ve haklı kılmak için, fiziksel zevkin apaçık varlığını saklayan o çok eski gerekçelendirme”ye (Foucault 1994: 243, Benin Kaygısı/Le Souci de Soi) karşı çıkmalıydın. Lukianus stoacılardan oldukça ayrımlı bir görüş bağdaştırmıştır. Bunda sofistlikle başlayıp köpeksi eğilimli bir stoacı yaşam deneyimi etkin olsa gerektir. Evet, 1. ve 2. yüzyıllarda Roma hanlığında eskil Greklerde olduğu gibi *kinik stoacılar* vardır. Nerdeyse sezar (imparator) M. Aurelius’ta bile köpeksi yaklaşımlar var. Bile diyessim o bir imparatordu da ondan. Aurelius en azından doğrudan yana düşünür. Doğrucu olmaya çalışır. Ancak bu kendisiyle başlayıp kendisinde biten bir “kendini bil”ci doğrudur. Kendini bil yalnızca insanların nasıl yöneticiliğinin bir aracıdır ki yine Platon’un Alkibia-

desçi türkülerine döner. Bir gerçeklik arayışı vardır onda ancak bu gerçeklik hanlığın/birleşik devletin/yaygan devletin/imparatorluğun sürmesinin gerçekliğidir. Ne de olsa bir kraldır, Cesardır, imparatordur o.

Epiktetos, Demetrius, Dion, Rufus ise sundurmacı ile köpeksi izlekleri kaynaştırmış bağdaştırmıştır. Ancak devlet ve toplumu tutulmuşluğu ya sendromu yine işbaşındadır. Düşünce, ilke, değer, yaşam bu tutulmuşluğun içinde tutukludur. Bir türlü bir sınırı, bir Roma dünyası taş duvarının çevirmesini öteye geçemez. Bunlardaki köpeksi devrimcilik ise eski ustalara gösterilen görünüşte bir saygıdır –phantesia, visum, köklü olma imgesi...- Çünkü sundurmacıların ortaya çıkışında Zenon, Khrysippos gibi kişiler Sokrates’in usluğunu (mantığını), uzdüşünüsünü (ethikini) Antisthenes, Diogenes, Krates yoluyla öğrenmişlerdir. Ancak orta dönem ve Roma Stoacıları gittikçe köpeksiliği işleyen düzenle uzlaştırmaya daha doğrusu düzenle kişinin yaşamını uzlaştırmaya çalışmışlardır. Onların türküsü şöyle yapın, böyle edin öğütlerini yöneticilerin buyruklarına bir bütünleyici olarak katma işlevindedir. Epiktetos yöneticiler tarafından sürülmesine karşın, sürgünde Yunanistan’da -Nicopolis’te- açtığı okulda yine Roma devleti ve varsayılan toplumun türküsünü çağırır. Örneğin şu belirtmede ya da betimlemede açık seçik olduğu gibi:

... Stoa felsefesinin savunduğu erdem temelli ahlak anlayışının birçok açıdan [Roma geleneksel değerleriyle, b.n.] örtüştüğünü de belirtmek durumundayız. Sade bir yaşam sürmek, yeri geldiğinde toplum ve devlet için fedakarlık yapmak, cesur olmak, her türlü aşırılıktan kaçmak gibi eski Roma geleneğinin yüceltilen değerleri Stoacı filozoflar tarafından da savunuluyordu.” (Epiktetos, Enkheiridion, Sunuş, xii)

Öyleyse köpeksilerin devrimciliğinden geriye ne kalır? Aurelius ve Julianus kral olur, Seneca ve diğer Roma sundurmacıları üst düzeyde devlet yöneticiliğini kapar, kölecî düzen sürer, yayılcı Roma “kemirgenliği” ve baskıcı yönetimi sürer, kişi yalnızca kendini bilip kendisinin ve ailesinin çıkarlarıyla ilgilenir. Huzur bundadır, erdem budur ve doğanın düzeni gibi tanrının düzeni de budur. Lukianos Sokrates’i şöyle dürtür:

Orada gördüğüm kişileri de anlatayım... Sophroniskos’un oğlu Sokrates de oradaydı; Nestor’la Palamedes’i yanına almış, gevezelik edip duruyordu; Lakadaimon’lu Hyakintos, Trespiai’li Narkissos, Pylas, daha birçok delikanlılar da çevre olmuşlar, onu dinliyorlar. Bana öyle geliyor ki Sokrates Hyankintos’a vurulmuş, en çok onunla tartışmalara girişiyor...(Lukianos 1944/2017: 582)

Antisthenes Sokrates’te ne bulmuş olabilir? Bunu sundurmacıların anlatılarındaki köpeksi yaşayanlara dayandırılan etik yaşam olarak öne sürebiliriz. Bergson bu yaşama şunları ekler: “... bu heyecana benzer bir şeyler bulmak için, Stoacılar’a değil de daha çok hiçbir öğreti getirmeden, hiçbir şey yazmadan bütün büyük Yunan felsefelerinin esin kaynağı olan kişiye, Sokrates’e başvurmalıyız. Kuşkusuz Sokrates her şeyin üzerine akılcı eylemi ve daha belirgin olarak zihnin mantıksal işlevini koyuyordu. “ (Bergson 2004: 55) Bergson’un bu vurgularından yüzyıllar önce, eskil Grekte, Roma hanlığında da bu bağı ya da Antisthenes’in bulduklarını belirten onlarca parça bulunuyor. Bir derlemenin sunuşunda C. C. Çevik şunu belirtir:

Cicero’nun Antisthenes’in Sokratesçi öğretilerde sabır ve sertlik erdemlerinden etkilendiğini söylemesi, daha sonra Kinik felsefenin temelinde yer alacak olan bu erdemlerin Sokratesçi kökenine ilişkin önemli bir tespittir. Cicero aynı yerde [Aelianus,

Historical Miscellany –Tarihsel Çeşitlilikler?- ,
çev. N: G: Wilson 1997] Sokrates’ten bu şekilde
etkilenmiş olan Antisthenes’ten önce Kiniklerin,
sonra da Stoacıların doğduğunu söyler, bu Antis-
thenes’i Kinik saymayıp onun Sokrates ile Kinikler
arasında köprü oluşturan bir ön-filozof olduğunu
göstermesi açısından önemlidir. (Anthistenes, Dio-
genes, Kinik Felsefe Fragmanları, s. viii, derleyen
ve çev. C. C. Çevik 2020)

Roma sundurmacılığı (“orta stoa”) zaman içinde mantık
(usluk), fizik (doğabilgisi), etik (uzdüşünü) bağdaştır-
masından “hıristiyan ahlakçılığı”na ve yeni Platoncu
ideacılığa/ Plotinosçu metafiziğe daralırken köpeksi ya-
şamı gerçeği her koşulda açıkça söyleme, her yönetimci
düzenin dışında kalma, yaşamda en azla yetinme er-
demleriyle “ilk sundurmacılığın” da özlemlerine denk
düşüyordu. Nerden mi böyle bir tümce/önerme öne sü-
rülebilir? Çün sundurmacıların çevresi, yaşamdaşları,
etkileştikleri çığır köpeksilerdi. İlk stoacı kuşağın öğ-
retmenleri arasında köpeksi Krates de vardır. Buna ek
olarak söylersek nerdeyse her dönemin stoacıları da
Herakleitos-Sokrates-Antisthenes-Diogenes“kolyesi”
taktılar. Bu izlekler bugünün dünyasında özdekçi, uz-
düşünümücü, özerk ve özgürlükçü yaşam ve düşünce çı-
ğırları olarak var olmaktadır. Stoacıların Herakleitos’ta
buldukları herkeste bulunan “evrensel us/logos”, bu usa
karşılık insanların kendilerine özgü bilgeliği/fronesis,
evrenin “tanrısal bir usla” yönetilmesi, kişinin kendi-
sinde bulunan bu usu ve tanrısal usu kavraması gerekli-
ği, evrensel ateş, stoacı evrensel kent... gibi anlayışlar-
dır.

B. Russell’ın tek gözlü bir bakışla yazdığı Batı Fel-
sefesi Tarihi (1946), diğer değinenlerden daha açık ola-
rak köpeksilerin, en başta da Antisthenes’in düzene
karşı yaşamını kısa da olsa şöyle vurgular:

Antisthenes'i, eskiden değer verdiklerini küçümsemeye, sade bir iyilikten başkasına sahip olma-makararına götürdü. İşçilerle [köleler anlayalım?] ilintisi vardı, onlardan biri gibi giyinirdi. Eğitim görmemişlerin de anlayabileceği bir stille açık ha-vada öğütler verirdi. Bütün özentili felsefenin de-ğersiz olduğunu, bilinebilecek olanın basit kişilerce de bilinebileceğini söylerdi. "Doğaya dönüş"e inanmış ve bunu ileri uçlara vardırmaştı [?]. Yöne-tim kadrosu, özel mülkiyet, evlilik ve kurumlaşmış din olmamalıydı. Kendisi olmasa da onu izleyenler [köpeksiler diye okuyun] köleliği kınadılar. Tam tamına çileci [öte dünyacı, uçmak niyetli] değildi Antisthenes. Fakat lüksü ve yapma duyuşsal zevkle-rin ardına düşülmesini kınadı. "Zevk almaktansa ölmeyi yeğlerim" sözleri onundur. (Benn, c. II, s. 4-5; Murray, Grek Dininin Beş Sahnesi, 113-114.) (Russell 2000: CI. 353.)

Roma İmparatoru Marcus Aurelius (121-180)tıpkı İm-parator Julianus (331-363, Epistula ad Themistium) gi-bi "felsefesinde" köpeksileri övgüyle anar. Bu övgü kendisinin de inandığı, ama bir yandan da "hanlığın tepesindeki yönetici" olduğu, dolayısıyla inandığını yap-madığı, belki de yapamadığı iyi/iyilik düşüncesidir. İnandığını yapamadığı derken bazı geleneklerin, bazı koşullarda, bazı dönemlerde kişi tarafından bir alınya-zısı gibi karşılanması gerektiği durumları düşünüyor-dum. Bir kurbanlık olma durumu. Aurelius da iyilik er-demini önemser ve insanın mutluluğunu iyiyi yaşama-nın bir sonucu olarak görür. Düşünceler (8/10)'de/ (ing. Meditations 8/9) şöyle yazar:

Pişmanlık, yararlı bir şeyi yapmadığın için kendin-den şikayetçi olmaktır. İyi şey, iyi insanın yapması gereken bir şeydir. Ayrıca gerçekten iyi olan insa-nın zevk veren şeyleri yapmadığı için pişman ol-ması olanaksızdır. Böylece zevkin iyi ve yararlı bir

şey olmadığı sonucuna ulaşıyoruz. (Aurelius 2016: 85)

Yine de iyi insan, doğru insan, güzel insan ve köpekşiler için bir imparatorun tanıklığı ne denli kanıtlayıcı olabilirse eğer diyelim! Kaldı ki Antisthenes'in büyük korkusudur böylesi övgüler: "Korkuyorum, kötü bir iş mi yaptım acaba?" (Laertios 2003: 253.)

Bu kadar Antisthenes yetsin. Çünkü bu anlatı da soykütükçü, soyağaçcı, en öncesi, köken aramacı sanılabilir. Bu yaklaşımı dağıtmak için birazcık daha sürdürelim bu konuyu. Kaldı ki bilinenlerin yanında bilinmeyenleri de göz önüne sürerek köpeksi yaşayışçıların çokluğuna, birçok dönemde yaşadıklarına, birçok yerde yaşam kurduklarına tanıklık edebiliriz. Sokrates öncesi filozofların çoğunda köpeksi bir yaşamın ya da felsefe olarak yaşamın eskil Greklerde ve başka topluluklarda yaygınlığı da görülebilir. "Ancak Julianus'a göre Kinik felsefe sadece Yunanlar arasında ortaya çıkmamış, Herakles'ten önce de farklı toplumlar arasında yaşam tarzını benimseyen başka insanlar olmuştur." (Çevik2020: xi.) Burada Çevik'in Julianus'u dayanaklaştırdığı parça şöyledir ki, onun da kökenci akar ve ilişkilere bir anlamda yumuşak bir karşı çıkışla yazdığını varsayılabilir. Çünkü köpekşilerle her ilgilenen yazar söz söyleyen köpekşilerin piri Anthistenes'tir diyor. Ya da başka birini bulup onu gösteriyor.

Öncelikle bu felsefenin kurucusu olarak kimden söz edeceğimizi belirlemek kolay değildir, nitekim bazıları bu şerefin Antisthenes veya Diogenes'e ait olduğunu düşünüyor. En azından Oinomaos'un şu sözünü sağlam bir temele dayandığı görülmektedir: 'Kinik felsefe ne Antisthenesçilik ne de Diogenesçiliktir.' Üstelik daha iyi Kinik iddialara göre, yüce Herakles, bahsettiği diğer iyiliklere ek olarak, insanlara Kinik yaşam tarzının en soylu örneğini de

göstermiştir. Ancak ben tanrılara ve eylemde onlara yaklaşan kişilere saygıda kusur etmeden konuşmak istediğimden, Herakles'ten önce de, sadece Yunanlar arasında değil, yabancılar arasında da bu felsefeyi hayata geçiren başka insanların olduğuna inanıyorum. Zira bazı yönleriyle onun özel bir çalışmayı gerektirmeyen oldukça doğal ve evrensel bir felsefe olduğu görülüyor. Bu felsefe için sadece erdemi arzulayıp kusurdan kaçarak onurlu bir yaşam seçmek yeterlidir, çok kitap okumaya gerek yoktur. Bir deyişte de geçtiği gibi, 'çok şey öğrenmek kavramayı öğretmez.' (Julianus, Epistula ad Themistium. Kinik Felsefe Fragmanları, 21.)

Öyleyse kök aramıyoruz kök! Yok onlara başlangıç, ilk sayılan! Biliyoruz ki gerçekler ayrıkotu gibi türer. G. Deleuzecü köksap kavramı da olanca başkacılığına karşın Platoncu ideaya benzetilme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Tersine Nietzsche'nin genealogisi, Foucault'nun arkeolojisi, Guattari ile Deleuze'ün "Rhizom"u önce "idea"yı yanlışlar. Bütün bu yanlışlayıcı, başka bir şeyci bakışlar dünyaya, oluşlara, nesnelere "ağaçası" değil "ayrıkotsu" türeyişli bir bakıştır. Önsüz sonsuz, belki ortadan başlayan nesneler, oluşlar. Çizgisel (kronolojik/lineer), gelişmeci/ ilerlemeci (daha sonrakinin daha yetkinliği), bir kökten başlayıp sonsuza gelişerek gidişli (kesintisiz) değildir. Türeyimsel olan Adem/Adam onların ayrıkotsu bakanların yaşamına, düşüncesine yadrdır. Bu yüzden de buraya kadar anlatılanlara, bunlara yeter denilmeli!

~